

Rozhovor s Mons. Viliamom Judákom: „Bolí ma predajnosť charakteru, apatia, moc peňazí...“

29. mája 2020 ✚ Cirkev ✚ Rozhovory

Prinášame rozhovor s nitrianskym biskupom Mons. Viliamom Judákom o stave Cirkvi, mladej generácii, ale aj o kontroverznom filme. „Cirkev si nemôže dovoliť ponúkať skrátenú verziu evanjelia.“

Mons. Viliam Judák

Nitrianska diecéza je najstaršou diecézou na Slovensku a je úzko spätá s dejinami nášho národa. Aký je to pocit plniť službu Cirkvi na prestole, ktorý je spájaný s postavou sv. Metoda a v roku 880 bol ustanovený bulou pápeža Jána VIII. ako sídlo prvej diecézy medzi slovanskými národmi?

Nitrianske biskupstvo založené v cyrilo-metodskom období je potvrdením už zrelého kresťanstva na tomto území. V listine z júna 880 „Industriae tuae“ pápež Ján VIII. vladárovi Svätoplukovi oznamuje ustanovenie Vichinga za nitrianskeho biskupa, ktorý svojho arcibiskupa Metoda má vo všetkom poslúchať, ako to „sväté kánony učia“.

Historický text pápežskej listiny teda bezpečne uvádza nitrianske biskupstvo – najstaršie biskupstvo na území strednej a východnej Európy v tom čase, ako to vyjadril pápež Ján Pavol II. 30. júna 1995 pred tristotisícovým zástupom prevažne mladých v Nitre-Janíkovciach: „Nitra nám hovorí o prvom tisícročí. Tu neďaleko stál prvý kresťanský kostol v celej stredovýchodnej Európe.... Preto som túžil navštíviť Nitru. Ešte za života svätého Metoda tu bola zriadená diecéza. Katedrálny chrám, ktorý sa vypína nad mestom, je jedným z najstarších

biskupských sídel medzi slovanskými národmi... Drahí priatelia, uvedomte si, aký neoceniteľný je dar, ktorý ste dostali od Boha. Dostal sa k vám po dlhej ceste generácií od čias svätého Cyrila a Metoda. Prijmite ho v zodpovednej slobode a usilovne ho zveľadujte.“

Nitrianska diecéza sa k tomuto vzácnemu dedičstvu hlási mnohoročne a živo aj dnes, Prejavuje sa to aj v diecéznom erbe: ľalia – z erbu pápeža Jána VIII. – zakladateľa biskupstva; dvojkríž; písmena C+M v staroslovenčine vyjadrujú iniciály solúnskych bratov.

Duchovný život našej Nitrianskej diecézy, aj napriek jej starobylosti, poznávajú tie isté či podobné klady a záporny, ako ich vidíme či pociťujeme skoro v každej diecéze na Slovensku. Myslím na nenáležitú rozvinutosť historického vedomia – národných aj cirkevných dejín, na činné vedomie duchovných a kultúrnych tradícií mesta i regiónu, čo je dôsledkom (aj zotrúvajúucim reliktom) protináboženskej školskej výchovy až do roku 1989, ale aj jeho absencie v celom vzdelávacom systéme SR ostatných desaťročí. Rozdielnosť poznania a historického povedomia veriacich sa generačne líši nielen vplyvom obmedzeného náboženského vzdelávania pred rokom 1989, ale aj pod vplyvom modelov mediálnej senzitivnej kultúry.

Napriek tomu historické vedomie na Slovensku po roku 1989 vzrástlo a s ním sa rozvinuli aj príležitostné lokálne sviatky a udalosti sprítomňovania kultúrnych a náboženských skutočností. Utvrdzujú sa hodnotové starobylosti a ich aktualizácia. Objavuje sa nový typ spoločenskej či kultúrnej prestíže dedín a miest. Určitý prejav kresťanskej a národnej hrdosti, uvedomujú si svoje korene. Tu je veľa príležitostí pre Cirkev, aj miestnu... Tu vidím aj zmysel osobnej zodpovednosti a príležitosť spoznávať a osvojovať si aj zživotniť výsledky cyrilometodských hodnôt na úrovni aktivít farností prostredníctvom rôznych aktivít, škôl, médií a ďalších kresťanských inštitúcií.

Nitrianske biskupstvo bolo tvrdo osočované vo filme „Sviňa“. Na portáli Christianitas sme o tom informovali čitateľov [tu](#). Sú na mieste obavy z budúcnosti v podobe častých antiklerikálnych výpadov zo strany ľavicových a liberálnych exponentov?

Každý by mal mať osobný záujem poznávať históriu pravdivo a samozrejme by sa mal aj usilovať o autentické prezentovanie súčasnosti. Sila historickej pravdy tkvie zavše v detailoch, v zreteľných faktoch. Preto som s ochotou, aj keď nevýrazne, spolupracoval s autorkou filmu „Legenda o lietajúcom Cypriánovi“. Biskupstvo zapožičalo pre film vzácné exponáty z múzea pre tento projekt. Mal som záujem, aby sa vo filme neheroizovalo, nezamlčovalo, nevulgarizovalo... Pomôcť pravde a kráse je predsa povinnosť každého. Preto som bol nemilo prekvapený do akého svetla sa dostalo v nasledujúcom filme, z tejto dielne, naše biskupstvo. Preto v tomto prípade odmietam zneužívanie všeobecných tvrdení a zaťahovanie biskupstva do uvedených ekonomických machinácií. Neobstojí, že išlo len o fikciu.

Budme však pokojní, Cirkev si nenárokuje právo panovať nad sekulárnou sférou, no rozhodne má právo, ba dokonca povinnosť používať svoju autoritu aj v tomto prostredí a vyzýva tých, ktorým je zverená moc, aby sa usilovali žiť podľa požiadaviek spravodlivosti.

Arcibiskup Philadelfie Charles J. Chaput sa v tomto zmysle vyjadruje, že Cirkev nemôže, nechce a nebude akceptovať výzvy, aby sa miešala do politiky. Súčasťou politiky je realizácia moci a používanie moci má morálny obsah a spoločenské dôsledky. Stav v spoločnosti a osud každého človeka je zodpovednosťou a osobitou kompetenciou kresťanskej komunity. Argument, že žijeme v post-kresťanskej dobe neplatí. Nič také, ako post-kresťanská doba

neexistuje. Boh sa stal človekom v osobe Ježiša Krista a zomrel, aby nás spasil. Vstal z mŕtvych a pozýva nás do svojho kráľovstva. Zmeny, ktoré táto udalosť priniesla ľudstvu sú konečné a nezvratné.

Preto pre tých, ktorí sú kresťanmi platí, že môžeme byť buď učeníkmi a misionármi, alebo zradcami. Iná možnosť nejestvuje. Iste, sloboda je systém postavený na odvahe. Odvaha však občas nemusí byť pohodlná. A tak znovu prichádzame k našej kľúčovej otázke: „Čo patrí cisárovi a čo patrí Bohu“. „Cisárovi“ patrí rešpekt k právu, poslušnosť voči riadne ustanovenej autorite a služba k spoločnému dobru. A modlitby za našich lídrov, ako hovorí sv. Pavol: „Predovšetkým teda žiadam, aby sa konali prosby, modlitby a orodovania a vzdávali sa vďaky za všetkých ľudí, za kráľov i za všetkých ľudí, čo sú na vyšších miestach...“ (porov. 1Tim 2, 2). Iste, je to skromný zoznam, ale treba si uvedomiť, že rešpekt voči autorite neznamená servilnosť, mlčanie či nekonanie. A už vôbec nie výhovorky či tolerovanie závažného zla vo verejnom priestore, ktorý patrí všetkým. V podstate všetko dôležité týkajúce sa ľudského života nepatrí cisárovi ale Bohu. Naš rozum, naše schopnosti, slobodná vôľa, ľudia, ktorých máme radi, krása a dobro sveta, naša duša, mravná integrita a nádej na večný život. Sú to hodnoty, na ktorých záleží. Sú to hodnoty, za ktoré sa oplatí angažovať i bojovať, sú to hodnoty, ktorých obrana nás zušľachťuje, žiadna z týchto vecí nepochádza od cisára Tibéria, ani od kohokoľvek kto prišiel po ňom.

Preto možno dodať, že kresťania nebudú nikdy populárni, či už na jednej, alebo druhej, či tretej strane. Je to však súčasť Cirkvi a jej putovania dejinami tohto sveta. Preto treba rátať aj s takýmito prejavmi nepriazne.

Mons. Judák so svojim predchodcom

Mnohé semináre v Európe dnes zažívajú nedostatok študentov a tento jav sa začína prenášať aj na Slovensko. Aké sú podľa Vás príčiny tejto situácie? Aká je situácia vo Vašej diecéze?

Nároky na kňaza zo strany veriacich i neveriacich sú veľké, všetci to veľmi dobre poznáme. Avšak kňaz nie je ktosi cudzí, pozbavený koreňov, alebo ktosi, kto bol zoslaný z inej planéty a preto je výnimočný; je takým istým človekom, ako každý z nás. Títo muž pochádzajú z našich rodín. Sú takí, akí sme my.

Možno o každom z nich povedať to isté, čo hovorili o Ježišovi jeho krajanovia: Či nie je synom toho a toho? Či jeho bratia a sestry nežijú medzi nami? (porov. Mt 13, 55). Ale pre nás to má byť prameňom dôvery a radosti a nie pohoršenia, ako pre obyvateľov Nazareta, pretože to tiež znamená, že kňaz je takým istým človekom, ako každý iný: má svoje túžby, city, boje, pochybnosti. Je stvorený z tej istej matérie, ako iní. Preto on môže spolucítiť s tými, ktorí nevedia a blúdia: pretože aj on, on sám, podlieha slabostiam.

Veľkosť Kristovho kňazstva môže vzbudzovať bázeň. Mladý človek môže byť pokúšaný vyhlásiť s Petrom: „Pane, odíď odo mňa, lebo som človek hriešny“ (Lk 5,8) pretože je pre nás ťažké uveriť, že Kristus povolal práve mňa. Napriek tomu toto povolanie je tu aj dnes, hoci vždy musíme s Jánom Pavlom II. povedať, že je to vždy „Dar a tajomstvo“. Že je ich menej ako pred rokmi je pravda, ale pozrite aká je demografická krivka a spoločenská atmosféra (!).

Vieme, ako veľmi je dnes sľub celibátu kritizovaný a spochybňovaný. Pred časom sa v jednom našom denníku objavil názor: „Myslím si, že ak 18-20 ročný mladík namiesto hľadania partnerky sa rozhodne pre „službu“ nejakému Bohu, asi s jeho fyzickým a duševným stavom nie je niečo v poriadku.“ A to nie je len názor ulice.

Okrem toho človek našich čias sa nerád viaže natrvalo vidíme to vo vzťahoch, aj v zamestnaní. Stretávame sa s tzv. „vodovou“, teda nestálou generáciou.

Aj keď to nemožno porovnať, chýbajú nám dnes lekári, vojaci z povolania, odborníci v akejkoľvek oblasti...

V nitrianskej diecéze v súčasnosti pôsobí 340 kňazov. V tomto roku pribudnú štyria noví diakoni a štyria novokňazi. Je to málo, dosť? Dôležitejšia je kvalita.

Hybnou silou našich národných dejín je láska k vlastnému národu a jazyku. Tá sa môže niekedy zvrátiť do určitej formy modloslužby, ktorá kladie národ nadovšetko. Aký je podľa Vás správny katolícky postoj k národovectvu?

Vlastenecké cítenie patrí ku kvalite duchovného života. Lenže vlastenectvo sa u nás akosi nenosí. Skôr sa presadzuje kozmopolitizmus.

Francúzsky filozof Paul Ricœurä (+2005) aktuálne poukazuje na to, že treba aj dnes „obnoviť dušu národa“, čo však treba „múdro konať pri nápore násilnej globalizácie“.

Pojem vlasti v slovníku intelektuálov (nielen našich) a masovej kultúry dostáva negatívny význam, odvodený od stotožnenia významu slova vlastenectvo s nacionalizmom, významu morálneho s politickým. Treba si uvedomiť, že táto hodnota, nie je len pocit príslušnosti k vlasti a národu, ale priznanie a zvelaďovanie celej kresťanskej platformy, na základe ktorej sa formoval náš národný charakter, dobré vlastnosti, vytrvalosť, pracovitosť, solidárnosť, vzájomná úcta a láska k životu (nielen ľudskému). Naše vlastenectvo je plodom kresťanskej viery, spravodlivosti a lásky. Je to evanjeliový odkaz, ktorý nemožno zradiť, zaprieť, odhodiť, odložiť.

Na tento rozdiel nás upozornil pápež Ján Pavol II., pri návšteve Slovenska (1995), keď mladým jasne povedal: „Patriotizmus áno, nacionalizmus nie! Milovať svoju vlasť, rozvíjať jej kultúru a vytvárať dobro pre členov svojho národa je mravná povinnosť, ale podceňovať, negovať iné národy a národnosti je morálnym priestupkom.“

V tomto výroku je vyjadrené poznanie z vlastných poľských dejín i dejín európskych národov. – Ak globalizácia nadobudne príznaky akéhokoľvek násilia je neprípustná a škodlivá, hoci sa „tvári“ ako obohatenie dobrom... Príslušnosť k národu je osobný vzťah iného druhu ako príslušnosť k štátu, aj k „občianskej spoločnosti“.

Spomínaný P. Roccoeur, filozof, pri úvahe o národe odkazuje na prapôvodné hybné sily „zjednocovania ľudí“ (tradícia, jurisdikcia, náboženstvo, politika, tradícia authority), ktoré sú zakladajúcimi hodnotami každej národnosti i národa, ktoré si treba nielen pripomínať, ale poznať. Nebezpečné je potom iba zámerné nepochopenie a zneužívanie idey národa, teda idea

„ovládania“ iného...

Iste, uvedomujeme si slová básnika Milana Rúfusa, ktorý hovorí: „Historická „diera“ dlhých storočí medzi pádom Veľkej Moravy a oneskorením prebudením v novoveku sa bude ešte dlho pociťovať. No možno práve vedomie, že sme to všetko prežili a napriek tomu sme tu, oprávňuje nás k nádeji, v ústrety budúcemu“ – hoci ako na inom mieste dodáva: „No veľká história nám nič neodpustí, ona odpúšťa len veľkým. Nepatríme medzi nich, a tak si musíme vedieť odfúknuť vlastnú plevu sami; tí druhí by nám ju odfúkli, lenže aj so zrnom.“

Národné sebavedomie, príslušnosť k národu, národná hrdosť, nikdy nie sú v rozpore s kresťanskou službou. Predsa dobre vieme, čo je inkulturácia kresťanstva. A tá sa v Cirkvi vždy spája s príslušnou kultúrou kmeňa, národnosti, národa. Samozrejme to vôbec neznamená politickú angažovanosť kňazov. Ani klerikalizmus nie! Kňaz je vždy predovšetkým Boží služobník a nie „sluha“ politickej moci, ktorý však má úctu a lásku k svojmu národu.

Vlastenectvo sa najkrajšie prejavuje v dobrých nezištných činoch. Dokázali to aj mnohí kňazi, ktorí zostali verní Bohu, evanjeliu a zverenému Božiemu ľudu. Na obetavých, tvorivých a vznešených ľuďoch stoja naše dejiny.

Zažili ste časy represívneho komunizmu. Súčasné elity majú tiež veľmi blízko k ľavicovému extrémizmu, avšak bojujú inými zbraňami ako totalitný režim. Ako sa pozeráte na obidva politické systémy. Kresťania síce nie sú otvorene prenasledovaní, avšak počet praktizujúcich stále klesá, nemalou mierou aj pôsobením antikresťanských síl.

Žiaľ u mnohých ľudí dnes panuje istý druh ideológie priemeru, ktorá sa zameriava na dosiahnutie určitého životného štandardu a predpokladá, že každý sa môže realizovať v tom, v čom si želá, a že Boh je napokon neznáma veličina, ktorú vlastne netreba brať ani do úvahy. „Mám na to právo. Je to môj život!“ – neraz vychádza z našich úst. K tomu sa pripája aj to, že sa morálka odvodzuje z jednotlivých prípadov, ako sa nám to práve hodí, a zo vzorca na šťastie, podľa našich predstáv.

Pred tridsiatimi rokmi sme čelili diktatúre materialistickej ideológie, ktorú vtedajšia ideológia označovala za vedecký svetozhľad. Prívlastok „vedecký“ dával ideologickému materializmu punc pravdy. Diktoval ľuďom, ako sa majú správať, aby obstáli. Akákoľvek iný názor bol neprípustný. Boh nebol braný na vedomie. Ideológia tohto typu padla a na jej miesto nastúpil pragmatický materializmus zameraný na pohodlie, zábavu a pôžitok. Kým prvý bol vynútený, druhý je dobrovoľný, preto aj nebezpečnejší. Nikto nás doň nenúti. Má skôr sociologické než filozofické zdôvodnenie a rešpektuje občiansku slobodu. Nášmu správaniu nič nevnučuje.

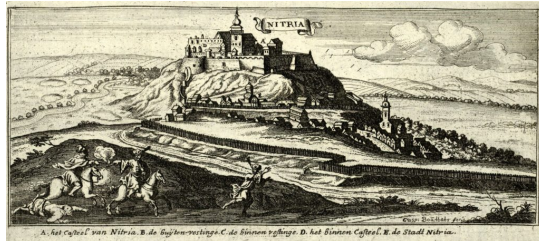
Kedysi sme sa pýtali, aký je zmysel nášho života, dnes sa pýtame aká je naša životná úroveň. Príjemný posun (!). Ved' na novú otázku sa oveľa ľahšie odpovedá. Samozrejme neodpovedáme myšlienkami, ale tovarom a ľahko sa to meria. Čím sú naše dni pohodlnejšie, lepšie zabezpečené, o čo luxusnejšie je naše postavenie, o to úspešnejší je náš život. V podstate ide iba o jedno: aby sme sa od narodenia až do smrti mali dobre a vyhli sa pokiaľ je možné každej bolesti i obete. Zdá sa akoby vymrela etika založená na obetavosti. Človek už častejšie a častejšie nie je ochotný vzdať sa svojich záujmov, kvôli nadosobnému ideálu, či kvôli spoločnému dobru. Tu sa kráľovstvo pragmatického materializmu prudko zráža s kráľovstvom Božím. Preto, ak chceme obstáť ako kresťania, aj v dnešnom svete, potrebujeme nanovo porozumieť slovám z „Listu Diognetovi“ z druhého storočia, podľa ktorého sú „kresťania vo

svete tým, čím je v tele duša... Duša je uzavretá v tele, ale sama udržuje telo nažive.“ Kresťania musia naďalej dodávať život tomuto svetu tak, ako prví kresťania – svojím aktívnym svedectvom. Taká je vznešená a Bohom ustanovená úloha kresťana, ktorej sa nemôžeme zrieknuť.

Tento prístup dnes vyrušuje svetské autority rovnako ako pred dvoma tisícročiami.

Emeritný pápež Benedikt XIV. to vyjadril slovami: „Politická úloha nie je v bezprostrednej kompetencii Cirkvi... Ak by sa mala Cirkev transformovať na priamy politický subjekt, urobila by menej, a nie viac, pre chudobných alebo pre spravodlivosť, pretože by sa identifikovala s jedinou politickou stratégiou a stratila by svoju nezávislosť a morálnu autoritu... Iba keď zostane nezávislá, môže učiť veľkých kritériám a neodňateľným hodnotám, viesť svedomie a ponúknuť alternatívu života, ktorý presahuje politickú sféru... Preto si kresťania musia uvedomiť svoju vlastnú zodpovednosť za verejný život, musia byť prítomní pri formovaní verejného konsenzu a stavať sa proti nepravostiam.“

Potrebuje preto obnoviť zápal pre kresťanské hodnoty aj vo verejnom živote, v našich rozhodnutiach, napr. vo voľbách, alebo iných spravodlivých formách. Mnohí kresťania postupne našťastie chápu, aj u nás, že výkon verejnej služby nie je iba užitočnou službou pre spoločnosť, ale veľkomyselnou morálnou voľbou a vznešeným povolaním.

Veľa sa dnes hovorí o pastorácii mládeže a často sa Cirkev snaží prispôbiť ich mentalite. Ako sa dá podľa Vás adekvátne zladiť odovzdávanie neporušenej viery s touto pastoráciou?

Vráťme sa k myšlienke novej evanjelizácie, ktorú naznačil Druhý vatikánsky koncil. Keď sa Cirkev v kritických 60. rokoch snažila premyslieť svoje pôsobenie v modernom svete, tak dospela k téze, ktorou sa začína konštitúcia „Gaudium et spes“: „Radosti a nádeje, žalosti a úzkosti ľudí dnešných čias, najmä chudobných a všetkých, ktorí trpia, sú zároveň radostami a nádejami, žalosťami a úzkosťami Kristových učeníkov a niet nič naozaj ľudské, čo by nenašlo ozvenu v ich srdciach“. Týmto textom Cirkev deklarovala, že sa mieni vydať cestou spolucítania, empatie, lásky, milosrdenstva, kedy sa chce tešiť s radujúcim a súcítiť s užialenými. Táto blízkosť pri človeku – ako podstatná črta Cirkvi – je vlastne pokračovaním diela Kristovho vtelenia, ktorý sa vtelil do ľudského života vo všetkých jeho prejavoch, ale zvlášť v jeho tragike, aby ho pozdvihol a zbožstvil. Aj dnešný mladý človek potrebuje cítiť blízkosť duchovnej autority, pretože cez ňu stretáva posvätno a Cirkev. Takže základným predpokladom pastorácie mládeže (ale to platí nakoniec pre všetky vekové kategórie) je Kristova láska, s ktorou sa pastieri približujú k mladým. Sv. Jozef Freinademetz, SVD to vyjadril jasne: „Jediná reč, ktorej rozumejú všetci ľudia je láska“. Každá komunita, ba každý jednotlivec má svoj bôľ aj svoju radosť, takže pneumatická empatia, či nadprirodzená láska, dáva kňazom dar hovoriť novými jazykmi, čiže sa prihovoriť človeku tu a teraz. Preto pastorácia mládeže kráča ruka v ruke s duchovnou prípravou zvlášť mladších kňazov, aby boli dostatočne presvedčivými vo svojej kňazskej existencii, aby boli ľuďmi modlitby, premieňaní sviatosťami, zrelými vo viere, nebojácni v prekračovaní vlastných hraníc, až po schopnosť

trpieť a rovnako, aby boli dôsledne zakorenení v teologickej a duchovnej tradícii katolíckej Cirkvi. Ak majú priniesť liek večného života, tak nestačí len počúvať, ale musia priniesť riešenia a nielen ľudské, ale aj Božie. Preto je dôležité vypočutie a skutočné empatické vnímanie jednotlivcov, ale na druhej strane, terapiu si nemôže kňaz nechať nadiktovať jeho zverencom, pretože diagnostiku a poznanie najhlbšej ľudskej nemoci máme od Krista. Kňaz sa nemôže spreneveriť svojmu poslaniu a neaplikovať spásne prostriedky; podobal by sa lekárovi, ktorý by nechal pacienta, aby si ťažkú chorobu liečil návodom z internetu.

V scéne o ochrnutom mužovi z evanjelia (porov. Mk 2, 1-12) to je vyjadrené jasne pre všetky časy. Ochrnutý ako prvé nepotreboval uzdraviť nohy, ale potreboval zakúsiť Božie odpustenie. Hoci Ježiš cítil nevypovedanú a možno aj vypovedanú prosbu ochrnutého a jeho silných spoločníkov, ktorí kvôli nemu odkryli strechu, o dar zdravých nôh a rúk, predsa odpovedal po svojom – čiže božsky, udeliac mu odpustenie, pre ktoré celkom určite nemal v úmysle si prísť.

Takže treba počúvať hlas mladých a viesť s nimi dialóg, ale musí nastúpiť riešenie či terapia, ktorú nám zanechal Boží lekár. Tu dochádza k častému stretu s Cirkvou, pretože ona tu je božsky jasná a náročná. Veď človek nemôže byť v hĺbke svojej bytosti šťastný, keď v projekte života je integrovaný hriech. Cieľom je teda pomôcť človeku postaviť život na Kristovi, na skale Cirkvi pre spásu sveta. Čiže ide o silné, autentické, hodnotovo a ľudsky pevné osobnosti, schopné obhájiť sa pred každým, kto sa spýta na dôvody ich nádeje.

Ide teda o komplexnú prácu, do ktorej vstupujú kňazi ale aj rodina, je to činnosť, ktorá je duchovná ale aj intelektuálna a najmä evanjeliovo poctivá.

Cirkev sa v kňazoch, ktorí sa venujú mladým, snaží počúvať každé ich slovo, povzdych, úsmev – tak ako to robí dobrá matka, čiže sa snaží porozumieť reči detí. Zároveň sa im ale snaží dať to, čo je skutočnou hodnotou: učí ich rozumieť jazyku matky – Cirkvi, myslieť a hovoriť týmto materinským jazykom. Cirkev tu je „Mater et Magistra“ a túto úlohu si nemôže zamieňať.

Preto je dôležité, ak chceme, aby Cirkev mala budúcnosť aj v tých „ktorí sú držiteľkou rána“, aby dostali solídne základy kresťanského poznania a vytvorili si zdravý vzťah k Bohu. **Dnešné pookúšenie je totiž redukovat kresťanstvo na výlučne ľudskú múdrosť, akúsi pseudovedu duševnej pohody, ktoré ponúkajú niekedy samozvaní lídri.** V našom značne sekularizovanom svete došlo k postupnej „sekularizácii spásy“, čo znamená, aby sa ľudia stále usilovali len o pozemské dobro človeka, či aby mal človek zážitok a emočne prežíval svoju skúsenosť s Bohom. V takomto prípade bol by to človek okyptený a zredukovaný (iba) na horizontálnu dimenziu. **Preto si nemôže dovoliť ponúkať skrátenú verziu evanjelia.** Viera je omnoho viac než jedna forma verejnej filozofie alebo užitočný súbor riešenia akejkoľvek ľudskej oblasti. Cirkev je komunitou veriacich a učeníkov. Preto žiadne konanie a úsilie nedáva zmysel mimo celej viery v Krista.

Od roku 1990, keď ste boli menovaný do funkcie prefekta kňazského seminára, sa venujete pedagogike. Určite budete vedieť posúdiť úroveň dnešného vzdelania. Je podľa Vás na vyššej úrovni ako v minulosti? Aké problémy podľa Vás trápia naše školstvo, svetské aj cirkevné?

Žiaľ, vo všeobecnosti nemožno úroveň vzdelania dnešných žiakov a študentov pokladať za uspokojivú, a myslím, že je nižšia ako úroveň vzdelania u predchádzajúcich generácií. Najmä v oblasti všeobecného vzdelania. Mladým ľuďom, česť výnimkám, akoby dnes chýbal všeobecný prehľad, schopnosť analyticky uvažovať aj na základe vlastných poznatkov. Je

pravda, že žiaci sú dnes zaplavovaní omnoho väčším množstvom informácií, ako tomu bolo v minulosti, ale pri týchto mnohopočetných a rozmanitých informáciách sa neraz ide iba po povrchu. **Nemajú čas a možno ani možnosti tieto informácie a poznatky kvalitne spracovať a znúťorniť si ich.**

Dnes v školstve jestvuje akási všeobecne rozšírená nevraživosť k rokmi osvedčeným učebným prístupom. Každých pár rokov, ako sa mení politická garnitúra, sa prezentujú nové vzdelávacie reformy. Aj v týchto dňoch z úst nového vedenia o tom počuť.

Často počuť, že už nie je potrebné prečítať celé knihy alebo viesť dialóg s pedagógom, keďže internetový vyhľadávač nájde všetko a keď to budem potrebovať, danú informáciu mám po pár kliknutiach na monitore svojho počítača. A tento hendikep vo všeobecnom rozhlade a kvalitnej intelektuálnej príprave vidno napríklad aj na miere pripravenosti na štúdium u nových bohoslovcov.

Problémov nášho školstva je mnoho a tak spomeniem iba tie najvypuklejšie, ktoré vnímam v oblasti katolíckeho školstva. Katolícke školstvo má ako svoj prvoradý cieľ výchovu človeka v jeho celostnom vnímaní v duchu kresťanských hodnôt a intelektuálnej tradície. Výsledkom dobrého katolíckeho školstva má byť dobrý človek, absolvent, ktorý bude zodpovedne spoluvytvárať spoločnosť v ktorej žije, pre časné a najmä večné blaho človeka.

Cirkevné školy sa boria s tými istými problémami, ktoré vnímame aj v iných oblastiach života. Deti, ktoré prichádzajú do našich škôl, pochádzajú neraz z prostredia, ktoré už katolícku vieru praktizuje minimálne alebo vôbec, pochádzajú z neúplných rodín, kde chýbajú vzory, ktoré by vo svojom dozrievaní vo viere mohli nasledovať. Preto má dnes katolícka škola nielen formačnú a vzdelávaciu úlohu, ale neraz aj úlohu evanjelizačnú.

Duchovný život v katolíckej škole je kľúčový. Duchovný život žiakov, ale – a to možno predovšetkým – duchovný život učiteľov a ostatného nepedagogického personálu škôl. Bez živej viery ťažko hovoriť o katolíckej škole. **V dnešnej dobe, keď sa deti stávajú neraz obeťami sociálnych experimentov rozličnej povahy (napríklad projekty tzv. rodového scitlivovania či výchovy k tzv. „novým ľudským právam“), má práve katolícka škola jedinečnú úlohu a povinnosť chrániť normálnosť.**

Samozrejme, sú to aj problémy materiálnej povahy. Napriek tomu, že cirkevné školy na Slovensku nevyberajú školné, že ich kvalita je merateľne vysoká a ich existencia je okrem iného naplnením ústavného práva rodičov na výchovu svojich detí v súlade so svojim presvedčením, naše školy sú stále diskriminované pri ich financovaní z verejných zdrojov a pri úradníckom rozhodovaní o počte žiakov v prípade gymnázií a stredných škôl. Verím, že po dlhom čase sa tieto nespravodlivosti podarí odstrániť.

Poznáme Vás aj ako cirkevného historika a predsedu Rady pre históriu, poznáte zaiste dôkladne dejiny Cirkvi. Ak by ste mohli porovnávať rôzne etapy cirkevných dejín, ktorá bola podľa Vás najúspešnejšia? Ako by ste charakterizovali súčasnú etapu?

Fascinuje ma misia sv. Konštantína-Cyrila a Metoda na území našich predkov, lebo týmto kultúrnym faktom sme vstúpili do európskych dejín ako vzdelaný národ. Ba táto misia je základom vzniku kresťanskej kultúry aj iných slovanských národov: Moravanov, Čechov, Srbov, Chorvátov, Slovincov, Macedóncov, Rusov, Ukrajincov, Poliakov... Právom sa sv. Cyril a Metod stali spolupatrónmi Európy, popri sv. Benediktovi.

Nemožno zabudnúť na múdrosť, odvahu, vytrvalosť, svätosť oboch bratov, ale aj zápas o kresťanský životný štýl, o svätosť, o kresťanský ideál života a „prestavbu“ celej spoločnosti našich predkov. Vedomie dôležitosti Božieho slova, jednoty písaného i vysloveného Božieho slova. Teda „objav“ ľudskej komunikácie slovom, objav prirodzeného a stále platného komunikačného nástroja, spájajúceho, zjednocujúceho, pretvárajúceho jednotlivca i spoločenstva. Tu je zrod našej „jedinečnosti“ a zaradenia do kresťanského európskeho celku, tu je zrod národného i náboženského sebavedomia, ako aj príľnutia k Cirkvi, zrod ochrany a istoty. Nie je práve táto skúsenosť trňom v oku nežičlivcov a tiež tzv. kritikov Cirkvi?

Cyril a Metod

Niektorí, aj historici, žiaľ, neviem z akých dôvodov, toto obdobie relativizujú a tvrdia, že ide skôr o mýty než o históriu. Nie je to prvýkrát. Tak tomu bolo aj v 18. storočí. Tieto názory vyplývali vtedy jedine z politických dôvodov. Aj dnes neuvážené vyhlásenia niektorých, o misii solúnskych bratov, majú svoje korene aj v politickej (marxistickej) orientácii alebo v svojskej metodológii historiografie. Ak niekto nevie, či nechce interpretovať historické fakty a udalosti rôznej povahy, nielen písomnej, ak odmieta príčinnú – následnú metódu, ak nevie uchopiť podstatu vývinových zmien, ak za všetkým chce vidieť „písomné“ dokumenty; ak zúži historický fakt len na písomný doklad, potom zúži sám predmet histórie. Platí jedno: vždy a všade tam, kde do objektívnej vedeckej práce vstúpi pragmatizmus politiky, trpí historická pravda. Neuznať vedeckú pravdu znamená opustiť vedeckú etiku. **Z obdobia cyrilo-metodskej misie však máme aj hodnoverné písomné dokumenty, aj tie, ktoré vzišli z úradu vtedajšej pápežskej kancelárie (!).** Okrem toho jestvujú ako objektívne pramene aj nepísané dokumenty.

Misia sv. Konštantína – Cyrila a Metoda je predsa historickým faktom a nemožno ju v nijakom zmysle posunúť do oblasti mýtov. Výrok skôr patrí do oblasti relativizácie dejín a kresťanstva vôbec, čo zneužíva nezodpovedná publicistika.

Je potrebné, aj pre nás ľudí tretieho tisícročia, poznať historickú pravdu a historickú podstatu.

Zaiste genetický kód Slovákov je obdivuhodný. Naši predkovia sa nestáhovali, nebojovali, nevykorisťovali iných... Sila národa je v jeho prazákľade, v etnocite, v jeho spôsobe života (skromnosť, nepoddajnosť, vôľa žiť...). V tejto skúsenosti sa rodili aj slabosti. Zaiste sme neboli „holubičím národom,“ ale ani krvilačným, dobyvateľským. Aj ono stále prispôsobovanie silným a veľkým, aj ono územie, po ktorom sa „špacírovali“ iné národy, táto „služba“ a únik vtlačili do našich génov aj „morálne zlyhania“, aj závisť, nejednotnosť, obdiv iných a cudzích, zanedbávanie seba, nechť obetovať sa a nezúčastňovať sa vecí verejných... Ved' to už vypovedal L. Štúr. A čo Rúfusova alebo Hlinkova „Modlitba za Slovensko“?

Napriek tomu postreh pápeža Jána Pavla II. o povolaní či poslaní Slovenska v nasledujúcich dejoch či dejinách Európy, by sme nemali obísť bez povšimnutia. Ich zmysel spočíva predovšetkým v poznaní podstaty duchovných dejín nášho národa, v bohatej skladbe prejavov

ľudovej viery, v evidentných prejavoch sakrálna, vo vytrvalosti a odvahe prejaviť verejne svedectvo viery v časoch dejinných premien ako bolo osvietenstvo, jozefinizmus, ateizmus 20. stor. a s tým spojené obdobie prenasledovania Cirkvi v čase budovania socializmu...

Predpoklady a schopnosti splniť toto poslanie sú evidentné; vôľa a možnosti patria našej prítomnosti a nasledujúcim generáciám.

Sídlo nitrianskeho biskupa sa nachádza na Nitrianskom hrade, ktorý tvorí významnú historickú a archeologickú pamiatku, ktorá je predmetom záujmu vedeckých výskumov. Došlo v poslednom období k nejakým významným objavom v rámci archeologického alebo umeleckovedného výskumu?

Nitra je jedným v Európe z najstarších známych miest Slovenska – a strednej Európy, známa ako „Slovenský betlehem“. Jej prvý písomný záznam je z obdobia okolo roku 870, v súvislosti s prvým známym kostolom na našom území, ktorý dal postaviť knieža Pribina krátko pred rokom 830.

Pre mňa je predovšetkým jedným z posvätných miest, dejinným tajomstvom, azda ešte dostatočne neobjasneným; v každom prípade príťažlivým.

Pre romantických štúrovcov bola počiatkom vzniku a rastu nášho národa, pre predstaviteľov komunistickej moci pred rokom 1989 ideologicky neprijateľným mestom (len ako centrum poľnohospodárstva).

Historické výskumy dokazujú kontinuitu Samovej ríše a nitrianskeho kniežatstva. Hrad na Zobore posúva dejiny Nitry do prvých storočí nášho letopočtu, (do rímskeho impéria), kedy sa vytvárajú podmienky pre prijatie kresťanstva.

Na pozadí tohto historického vedomia naše biskupstvo sa viac otvorilo, v uplynulých rokoch domácemu i zahraničnému svetu, keď sa zriadilo diecézne múzeum, zreštaurovali sme Katedrálu sv. Emeráma; sprístupnili sme nitriansky hrad a jeho okolie a vybudovali zázemie pre návštevníkov s príslušným informačno – hosťiteľským portfóliom.

Kto chce získať viac informácií o histórii tohto miesta aj o najnovších objavoch, odkazujem na knižne vydané poznatky slovenských archeológov a historikov o nitrianskom hrade a okolí s titulom „Nitra – kolíska kresťanstva“, ktoré vydalo naše biskupstvo s Archeologickým ústavom SAV v Nitre (2012).

Nitriansky hrad (pôvodne väčší ako Spišský), je nepretržite obývaný dokázateľne od 9. storočia. Je to aj dnes živý hrad otvorený aj s jednotlivými vonkajšími časťami pre verejnosť. Okrem sídla nitrianskeho biskupstva sa tu konajú bohoslužby aj mnohé kultúrne akcie. Usilujeme sa o to, aby nitriansky hrad slúžil nielen ako oddychová zóna, ale aj ako priestor poznania našich dejín, ako zóna vnímania duchovnej krásy našej minulosti.

Máte za sebou 35 rokov bohatého kňazského života a služby Cirkvi. Ktorá udalosť Vás počas tejto služby najviac potešila a naopak, ktorá Vás najviac zarmútila?

Teší ma ako človeka, kresťana a kňaza všetko, čo je spojené s úmyslom a úsilím o dobro.

Bolí má nielen nezamestnanosť, ale aj chudoba mnohých, rozpad rodín, degradácia hodnôt v každom smere, hrubá sebeckosť, predajnosť charakteru, diktát a moc peňazí, extrémizmus... aj bezduché umenie; tiež apatia, nechúť mnohých angažovať sa vo veciach verejného dobra. Sú to však situácie, či nehodnoty, z ktorých sa dá dostať, aj keď nie úplne bez ujmy. Aj preto nestrácam dôveru a nádejam sa, že spoločným úsilím a s Božou pomocou sa môže aj náš svet a ľudia v ňom ozdraviť.

Kultúrna a sexuálne revolúcia z roku 1968 nie je na Slovensku dostatočne známa, tento rok je skôr spájaný s tzv. „Pražskou jarou“. Uvítali by ste väčšiu edukatívnu aktivitu v poznávaní tohto typu revolúcie, ktorá je aj väčšine veriacich neznáma a v podstate prijímaná ako neškodná?

Ako bolo už naznačené sme svedkami istej straty historickej pamäte vo všeobecnosti. A to sa netýka len mladej generácie, hoci tá je zasiahnutá najviac. Nielen rok 1968 ale aj mnohé ďalšie a celkom určite dôležitejšie roky svetových aj slovenských dejín (aj rok 1989) mnohým dnes takmer nič nehovoria, prípadne sme svedkami, že sa dejiny prekrúcajú podľa súčasných ideologických zadaní.

Táto strata sa prejavuje orientáciou len na súčasnosť, nie až tak na budúcnosť, čo súvisí s paradigmou, že nové – teda to čo príde – je lepšie ako staré. Výrečným znakom tohto myslenia bola aj reakcia nás na koronavírus. Väčšinová spoločnosť sa začala orientovať na budúcnosť – na čo najrýchlejšie vynájdenie lieku alebo vakcíny. Avšak pravda je taká, že nás zachránila skúsenosť z minulosti, čiže konzervatívny medicínsky postup: rúška, hygiena, karanténa. V istom zmysle, keď to troška preženieme, mohli by sme povedať, že nám pomohlo to, čo vidíme už vo Svätom písme, keď boli postihnutí malomocenstvom oddelení od zdravých (porov. Lv 13, 29-46). Ale to len na okraj ako príklad, že odklon od dejín, od tradičného, či pôvodného nie je úplne v poriadku.

Preto mentalita, ktorá minulosť vníma ako zašlú, provizórnu, neúplnú a preto zbytočnú, nie je v poriadku a robí škodu aj na poli evanjelizácie. A tu sa dostávame aj k Vašej otázke o roku 1968. O tomto roku okrem pamätníkov sa dnes nehovorí, alebo hovorí málo. Áno, poznáme ho u nás ako istý symbol vzopretia sa voči komunistickej vláde, cez snahu dať socialistickým ideám „ľudskejšiu tvár“, hoci taktovku mali v rukách komunistickí činitelia. Osobne si dovoľím tvrdiť, že naša „pražská jar“ a pohyby v Európe (a nakoniec aj v celom Západnom svete) vnútorne spolu súvisia. Ak bol 1968 rok prejavom vzbury generácie narodenej už po vojne, ak bol prejavom silnej túžby emancipovať sa zo zovretia ideálov rodičov, ktorých úlohou bolo nanovo vybudovať spoločnosť na troskách druhej svetovej vojny, tak tento pocit mala aj mladá generácia za železnou oponou. Jestvujú viaceré štúdie, ktoré ideové pohyby v slobodnom svete registrujú aj u nás. Nakoniec – hoci režim mal záujem hlavné tézy ducha 68 a jej nositeľov eliminovať – predsa sa aj u nás počúvali Beatles, Rolling Stones, a na podobnom ideovom základe vznikali podobne ladené hudobné skupiny, či skupiny umelcov. Od týchto myšlienkových pohybov nebolo dosť možné ľudí za oponou uchrániť.

Súčasťou vzbury voči tradíciám rodičov bola aj vzbura voči tomu, čo ich osobné ideály zastrešovalo a to bola viera a Cirkev. A samozrejme aj veci týkajúce sa sexuálnej morálky, prípadne života, ktorý mal byť usporiadaný, na slávu Božiu a osoh ľuďom. Začal sa definovať nový humanistický ideál, ktorým bol dovtedy cnostný človek. Od vtedy to mal byť emancipovaný, slobodný, racionálny a zároveň emocionálny človek – určujúci si zmysel života sám.

O týchto myšlienkových pohyboch je potrebné tiež veľa hovoriť. Ale – tak ako to platí pre evanjelizáciu a komunikáciu Božích práv – aj v prípade tejto „nezáživnej“ témy, nie je jednoduché nájsť formu. Snád' ako súčasť kurikula náboženskej výchovy pre dospelých, prípadne pre birmovancov, kde by mala byť možnosť pravdivo informovať, že dnešné postoje – zvlášť v otázke sexuality – sú ovplyvnené minulými udalosťami, ktoré nemusia byť vždy vzorom pre našu súčasnosť a budúcnosť.

V spolupráci s Nadáciou Slovakia Christiana by sme práve v súvislosti s kultúrnou revolúciou, ktorá pustoší srdcia hlavne mladých ľudí, radi premietali na Slovensku film „Revolúcia totálnej voľnosti“. Myslíte, že by Nitrianska diecéza, prípadne aj ďalšie, mohli pomôcť pri premietaní tohto filmu na území diecézy, v katolíckych školách a farnostiach?

Určite, ak je to hodnotný dokument, rád napomôžem jeho prezentácii.

Ďakujeme za rozhovor! Pýtali sa Mário Vadás a Branislav Michalka.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/rozhovor-s-mons-viliamom-judakom-boli-ma-predajnost-charakteru-apatia-moc-penazi/>